

Sygn. akt IV CSK 717/15

POSTANOWIENIE

Dnia 7 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

przy uczestnictwie M. N. i A. N.

o wpis w księdze wieczystej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 7 września 2016 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w B.

z dnia 26 marca 2015 r.,

**uchyła zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w B. do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2014 r., Sąd Rejonowy w B. oddalił wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wpis hipoteki przymusowej w kwocie 68 480,33 zł obciążającej nieruchomość wchodzącą w skład majątku wspólnego małżonków A. N. i M. N., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr [...]. Sąd wskazał, że do wniosku dołączono decyzję ZUS z dnia 7 maja 2014 r. stwierdzającą, iż M. N. jest dłużnikiem wnioskodawcy z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne oraz decyzję ZUS z dnia 17 czerwca 2014 roku skierowaną do A. N., wskazującą na stan zaległości składowych jej męża, zawierającą w uzasadnieniu stwierdzenie, że ponosi ona jako małżonka dłużnika odpowiedzialność z tego tytułu z majątku wspólnego na podstawie przepisów ustawy Ordynacja podatkowa i zawierającą pouczenie co do sposobu wniesienia odwołania od tejże decyzji. Wnioskodawca dołączył do wniosku o wpis hipoteki kopie dowodów doręczenia tych decyzji obojgu małżonkom.

Oddalając wniosek, Sąd Rejonowy- powołując się na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2013 roku, III CSK 69/12, (OSNC 2013, nr 7-8, poz. 93) - podniósł, że w aktualnym stanie prawnym podstawą wpisu hipoteki przymusowej zabezpieczającej wierzytelność ZUS na nieruchomości wspólnej może być tylko administracyjny tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi i jego małżonkowi.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 26 marca 2015 r., Sąd Okręgowy w B. oddalił apelację wnioskodawcy, dzielając przedstawiony wyżej pogląd prawny, a nadto wskazując, że hipoteka przymusowa pełni rolę szczególnego środka egzekucyjnego, stąd do jej ustanowienia wymagany jest tytuł stanowiący podstawę wszczęcia i prowadzenia egzekucji z majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka. Wobec przedłożenia przez wnioskodawcę jedynie decyzji z dnia 7 maja 2014 r., określającej stan zaległości dłużnika M. N. z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne i braku decyzji wystawionej także przeciwko jego żonie A. N. (wymogu tego nie spełnia, zdaniem Sądu Okręgowego, dołączona do wniosku o wpis hipoteki decyzja ZUS z dnia 17 czerwca 2014 r.), brak było podstawy do

uwzględnienia wniosku, stąd zaskarżone apelacją postanowienie Sądu Rejonowego odpowiada prawu (art. 626⁹ k.p.c.).

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 110 pkt 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 707 ze zm. - dalej „u.k.w.h.”), art. 26 ust. 3, ust. 3a pkt 2, ust. 3c i ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jedn. tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 1442 ze zm. - dalej: „u.s.u.s.”) przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że dołączone do wniosku dokumenty nie stanowią podstawy do wpisu hipoteki przymusowej, naruszenie art. 107 § 1, 28 i 40 § 1 k.p.a. w zw. z art. 123 u.s.u.s. oraz art. 29 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 749 ze zm. - dalej: „Ord. pod.”) przez ich błędną wykładnię wyrażającą się w wadliwym przyjęciu, że dołączona do wniosku decyzja skierowana do uczestniczki A. N. powinna - dla wywołania skutków materialnoprawnych - rozstrzygać w sentencji o jej odpowiedzialności, a także naruszenie art. 27c ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 1015 ze zm. - dalej: „u.p.e.a.”) w zw. z art. 29 § 1 Ord. pod. w zw. z art. 31 u.s.u.s. przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że dla uzyskania wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości objętej wspólnością majątkową małżeńską niezbędne jest uzyskanie przez wierzyciela administracyjnego tytułu wykonawczego przeciwko obojgu małżonkom.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie. Po dokonanej ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 131, poz. 1075) nowelizacji wskazanej ustawy, zarysowały się w orzecnictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego różnice stanowisk co do tego, czy doręczona dłużnikowi decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ustalająca wysokość jego zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej obciążającej nieruchomość wchodzącą w skład majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka. Zagadnienie to zostało rozstrzygnięte w uchwale składu siedmiu

sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2014 r., III CZP 28/14 (OSNC z 2015 r., nr 2, poz. 14), zgodnie z którą decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalająca wysokość należności z tytułu składek może być podstawą wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka tylko wtedy, gdy została doręczona obojgu małżonkom.

W motywach tej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że w wyniku zmiany regulacji ustawowej dotyczącej hipoteki, w aktualnym stanie prawnym- odmiennie niż przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z dnia 26 czerwca 2009 r. - wierzytelności stwierdzone tytułem wykonawczym i wierzytelności określone nieostateczną decyzją administracyjną podlegają zabezpieczeniu jednolitą konstrukcyjnie hipoteką przymusową (art. 109 i art. 110 u.k.w.h.). Art. 26 ust. 3 u.s.u.s. przewiduje, że podstawą wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości dłużnika jest doręczona decyzja. Art. 26 ust. 3a pkt 2 u.s.u.s., dotyczący ustanowienia hipoteki przymusowej na nieruchomości należącej do majątku wspólnego małżonków, nie wskazuje wprawdzie podstawy wpisu tej hipoteki, ale zawarte w zdaniu pierwszym art. 26 ust. 3 u.s.u.s. odesłanie- włączające ustępy 3a i 3b do treści ustępu 3 tego artykułu- pozwala przyjąć, że hipotekę przymusową na wymienionych w art. 26 ust. 3a i 3b nieruchomościach można ustanowić również tylko na podstawie decyzji doręczonej dłużnikowi oraz jego małżonkowi. W sytuacji zniesienia podziału hipoteki przymusowej na kaucyjną i zwykłą, zdezaktualizowały się zasadnicze argumenty powołane w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2004 r. III CZP 33/04 (OSNC 2005, nr 3, poz. 43), jednakże konsekwencje zniesienia wskazanego wyżej podziału nie czynią zasadnym poglądu - wyrażonego między innymi w przytoczonym przez Sądy obu instancji postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2013 r., III CSK 69/12 (OSNC 2013, nr 7-8, poz. 93) - iż w obecnym stanie prawnym podstawą wpisu obciążającej nieruchomości wspólnej małżonków hipoteki przymusowej, ustanowionej w celu zabezpieczenia wierzytelności ZUS z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, może być tylko administracyjny tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi i jego małżonkowi.

Zmiana konstrukcji hipoteki nie oznacza uchylecia możliwości ustanowienia hipoteki przymusowej na podstawie art. 26 ust. 3 i ust. 3a pkt 2 u.s.u.s., ponieważ dopuszczalność jej ustanowienia nie zależała ani przed nowelizacją ani też po jej dokonaniu, od charakteru hipoteki. Uchylony art. 111 u.k.w.h. wskazywał jedynie, że hipoteka przymusowa wpisana na podstawie nieostatecznej decyzji administracyjnie jest hipoteką kaucyjną. Również obecnie, w świetle art. 26 ust. 3 i ust. 3a pkt 2 u.s.u.s., doręczona obojgu małżonkom decyzja ZUS, ustalająca wysokość zobowiązania jednego z nich z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, stanowi podstawę ustanowienia hipoteki przymusowej na wspólnej nieruchomości. Wymaganie, by podstawą wpisu hipoteki przymusowej w takiej sytuacji mógł być jedynie administracyjny tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi i jego małżonkowi prowadziłoby do pozbawienia znaczenia prawnego przepisów art. 26 ust. 3 i ust. 3a pkt 2 u.s.u.s. Hipoteka przymusowa nie jest szczególnego rodzaju środkiem egzekucyjnym, lecz środkiem zabezpieczenia wierzytelności pieniężnej, a postępowanie o jej wpis ma charakter postępowania rozpoznawczego przed sądem wieczystoksięgowym.

Wynikający z przytoczonej uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego pogląd przewidujący, że do wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości stanowiącej majątek wspólny dłużnika i jego małżonka wystarczające jest wydanie i doręczenie obojgu małżonkom decyzji ustalającej wysokość zobowiązania dłużnika z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne jest aktualnie aprobowany w orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. przykładowo postanowienia z dnia 16 grudnia 2015 r., IV CSK 118/15, niepubl., IV CSK 119/15, niepubl., z dnia 14 stycznia 2016 r., IV CSK 154/15, niepubl., IV CSK 205/15, niepubl., z dnia 20 stycznia 2016 r., IV CSK 133/15, niepubl. z dnia 19 maja 2016 r., IV CSK 544/15, niepubl. oraz z dnia 7 września 2016 r., IV CSK 713/15, niepubl.).

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ k.p.c.).

jw

kc